

Hva kjennetegner et godt innledningsforedrag og en god prosedyre?

KRISTINE HYLDMO BJØRNVIK // THOMMESSEN
JOHNNY JOHANSEN // HAAVIND

20. MAI 2022

Haavind

THOMMESSEN

Innledning

Hvem er vi?

Hva skjer i dag

Dagens temaer

Vår målsetning
for foredraget

Vi vil gjerne høre fra dere!

Gå til www.menti.com og
skriv inn koden **8644114**

Har advokatens innsats noen betydning for resultatet?

 Mentimeter

Hva er aller viktigst for å lage et godt innledningsforedrag eller en god prosedyre?

Opplegg og struktur

Legg en plan for hva som skal behandles og i hvilken rekkefølge

Tør å velge ditt eget opplegg

Sammenhengen med sluttinnlegg og tidligere prosesskriv

Hva kan man forvente at dommerne har lest på forhånd?

Diskuter med
den du sitter
ved siden av

Fremtung saksforberedelse

Innspill fra et dommer-
perspektiv

OSLO
TINGRETT

NORGES DOMSTOLER

Storkravprosess

En veileder utarbeidet i samarbeid
med Advokatforeningen

november 2021

Riktig bruk av de fem første minuttene

Mentimeter

Hva skal man bruke de første minuttene av innledningsforedraget / prosedyren til?

Mentimeter

Hva skal man ikke bruke de første minuttene av innledningsforedraget / prosedyren til?

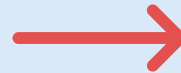
Riktig bruk av de fem første minuttene

- Hovedproblemstillinger og hovedargumenter
- Bygge tillit og troverdighet
- Lag en stemning / klangbunn for resten av innlegget
- Dialogen med retten

Bruk av disposisjoner

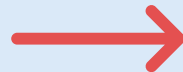
- Hva er formålet?
- Hvilke regler gjelder?
- Høyesteretts advokatveiledning gir gode råd

The image shows the cover and several pages of the 'Advokatveiledning' (Advocate's Guide) for appeals and procedures to the Norwegian Supreme Court (Høyesterett). The cover is blue and features the court's logo and the title 'ADVOKATVEILEDNING' in white. Below the title, it says 'Anke, saksforberedelse og prosedyre for Høyesterett' and 'per november 2021'. The content pages are white with blue and black text. The first page shown is titled '11. SKRIFTLIG DISPOSISJON' and '11.1 Disposisjonens formål, innhold og detaljnivå'. It contains a table with various requirements for written dispositions, such as 'Støttedokument under ankeforhandlingen', 'Viktig referansedokument i domsarbeidet', 'Punktnvis oversikt over saken og argumentasjonen', 'Ingen skriftlig prosedyre', 'Henvvisninger til utdraget angis med sidetall', 'Bruk av sitater', 'Hovedpunkter og underpunkter', 'Underinndelingen', and 'Balansen mellom det overlesede og interessante'. The second page shown is titled '11.2 Den tekniske utformingen' and contains a table with requirements for the technical formatting of dispositions, such as 'Verktøy', 'Bredt venstre marg', and 'Hvordan skal referansene angis?'. The pages are numbered 30 and 31 at the bottom.

Bruk av disposisjoner

- Innhold og detaljnivå
- Særlig om bruk av sitater
- Forholdet mellom disposisjon og manus

 Mentimeter

I hvilken utstrekning skriver dere ut manus?

Eksempler på disposisjoner

INNLEDNINGSFØREDRAG

- 00:02:00 – 00:03:00 på video: Båten legger seg over ca. 10 grader styrbord (kl. 16:36-16:37)
- 00:06:00 – 00:07:00 på video: Man kan se røyk fra hjelpemotor (ca. kl. 16:40)
- 00:07:00 – 00:11:30 på video: Mobilkran rigger opp og båt fortsetter å krenge (fra ca. kl. 16:41 – 16:45)
- 00:13:30 – 00:20:00 på video: Mobilkran ferdig rigget, vekt forsøkes løftet. Melkart kantrer (fra ca. kl. 16:48 – 16:55)

– Bilder 24. mars 2021 fra 12:53 til 17:14 [FU 44](#)

– Hendelsesforløp kartlagt i [redacted] interne granskningsrapport, jf. rapportens punkt 4.3 [FU 501](#)

– Utfyllende tidslinje over hendelsesforløp [FU 512](#)

- Bygger på video- og bildebevis
- Bygger på telefonlogg fra 24. mars 2021 [FU 43](#)
- Telefonloggen viser totalt 17 telefonsamtaler mellom kaptein og [redacted] fra 13:36 til 21:43
- Bygger på notat om hendelsen fra [redacted] prosjektleder, [redacted] 26. mars 2021 [\(FU 157\)](#)
- Bygger på referat fra møte med teamleder dokk, [redacted] 26. mars 2021 [\(FU 155\)](#)

– [redacted] og [redacted] vil avgj forklaaringer om hendelsesforløpet

– Avvik – forbedringskjema utfyllt 25. mars 2021 [FU 158](#)

2.5.5 *Rapporter fra mannskapet ombord*

– Rapport fra båtsmann [redacted]

- 26. mars 2021 [FU 1527](#)
- 11. april 2021 [FU 1526](#)

16542583/1 9

PROSEDYRE

2.8 Ikke holdepunkter i bevismaterialet for at [redacted] hadde påtatt seg ansvar for å lukke mannluker

- [redacted] forklaring: Når [redacted] ikke hadde åpnet lukene, lukker de dem heller ikke
  - Stykkpris for åpning og lukking av mannluker i kontrakt – gjør man det ene, gjør man også det andre
- [redacted] forklarte at [redacted] ikke bestilte slange til skipsheisen for videre oppfylling av tankene
- [redacted] svarte på spørsmål om han var klar over at det var mannluker som var åpne:

"Ja, det var jeg klar over. Ga beskjed til kapteinen med en gang"
- Usannsynlig at [redacted] skulle om bord etter at [redacted] var kommet i skipsheisen for å lukke luker
- Også [redacted] bekreftet dette

"Hvis verkstedet ikke har tatt av mannløkket, så er det mannskapet som skal sette på."

2.9 Særskilt om [redacted] anførsel om at [redacted] var i [redacted] "varetekt" da det kantret

- Bygger på en tanke om at verkstedet overtar ansvar for alt som måtte kunne skje med skipet under verkstedoppholdet
- Intet grunnlag i kontrakten – [redacted] har ikke tatt betalt for å håndtere en slik risiko
- Risikofordeling følger funksjonsfordeling

2.10 Konklusjon

- Kapteinen har det overordnede ansvaret for skipets sjødyktighet, herunder ballasting, sikring av last og lukking av luker, jf. blant annet Rt-1975-897 (JU 97)
- Dette ansvaret var ikke avtalt overført til [redacted]

16528060/1 21

Eksempler på disposisjoner

3. KONTRAKTEN MELLOM PARTENE	
3.1 Innledning	
Entrepriise K202 Rivingsarbeider omfattet riving av store deler av de gamle sykehusbygningene	
– Oversiktstegning av fløyene som skulle rives	U 714
Totalentreprisekontrakt basert på NS 8407	
– Totalentreprenøren har ansvar for både for prosjektering og utførelse	
– Kontrakt inngått etter åpen anbudskonkurranse	(U 505/507)
3.2 Kontraktsdokument 1: Avtaledokumentet	U 333
Fem grupper kontraktsdokumenter	
Punkt B Kontraktssummen	U 334
Punkt H Tidsfrister	U 335
3.3 Kontraktsdokument 5: Konkurransesgrunnlaget	U 503
3.3.1 Bilag B1 – Orientering om prosjektet	U 517
Punkt B1.1: Arbeidens art og omfang	U 519
– Fløy A, B, C, D og L "skal rives in sin helhet"	U 519
– "Bygningene skal rives komplett inkl. alle tekniske installasjoner ..."	U 521
Punkt B1.9 om FVD-dokumentasjon	U 525/26
<i>«Godkjent FVD-dokumentasjonen anses som en del av kontraktsarbeidene, og inngår i ferdigstillelsesmilepælen, som er dagmuktsbelagt. Dersom FVD-dokumentasjonen ikke kan godkjennes av Byggherren, vil entreprisen ikke bli overtatt, jfr. NS 3430 pkt. 30.5.»</i>	
3.3.2 Bilag B2 oppdragsgivers SHA-plan	U 530
Punkt B2.11 om avfallsplan	U 552

Disposisjon innledningsforedrag Hålogaland lgr - side 5 av 20

4.2 NLSH har reklamert innen rimelig tid

NS 8407 pkt. 42.2.2:

«Byggherren taper sin rett til å gjøre mangel gjeldende etter overtakelse dersom han ikke varsler totalentreprenøren innen rimelig tid etter at han har eller burde ha oppdaget den»

– Ordlyden gir anvisning på en konkret vurdering

– Skjønnsmessig og noe lempligere, se eksempelvis Hagstrøm og Bruslerud ("Entrepriserett" 2014)

JU 366

– LB-2018-187163

• Reklamasjon frermsatt 1,5 måned etter kunnskap om mangelen

• NS 8401 frist «uten ugrunnet opphold»

• Ingen ferie i perioden

• Lagmannsretten: Konkret vurdering – reklamert for sent

"Fristen er relativ i sin karakter, og det legges til grunn at lengden kan avhenge av hva som er begrunnet tidsbruk i det enkelte tilfelle"

– «Innen rimelig tid»: Må romme tid til videreformidling av informasjon internt i NLSH

– Det ligger innenfor «rimelig tid» for utbygging å foreta nødvendige avklaringer om manglenes årsak

– Vitneforklaring Terje Arthur Olsen

Vurderingen av «Innen rimelig tid» har underordnet betydning på grunn av unntaket i NS 8407 pkt. 42.2.3

4.3 Manglene har sin årsak i forsett, i alle fall grov uaktsomhet fra SP Maskin

Det gjelder ingen reklamasjonsfrist ved forsett eller grov uaktsomhet, jf. NS 8407 pkt. 42.2.3

(JU 125)

«Uansett reklamasjonsbestemmelsene i 42.2.1 og 42.2.2 kan byggherren gjøre gjeldende mangel som har sin årsak i forsett eller grov uaktsomhet hos totalentreprenøren»

Disposisjon for Hålogaland Lagmannsrett - Side 11 av 17

Bruk av hjelpedokumenter

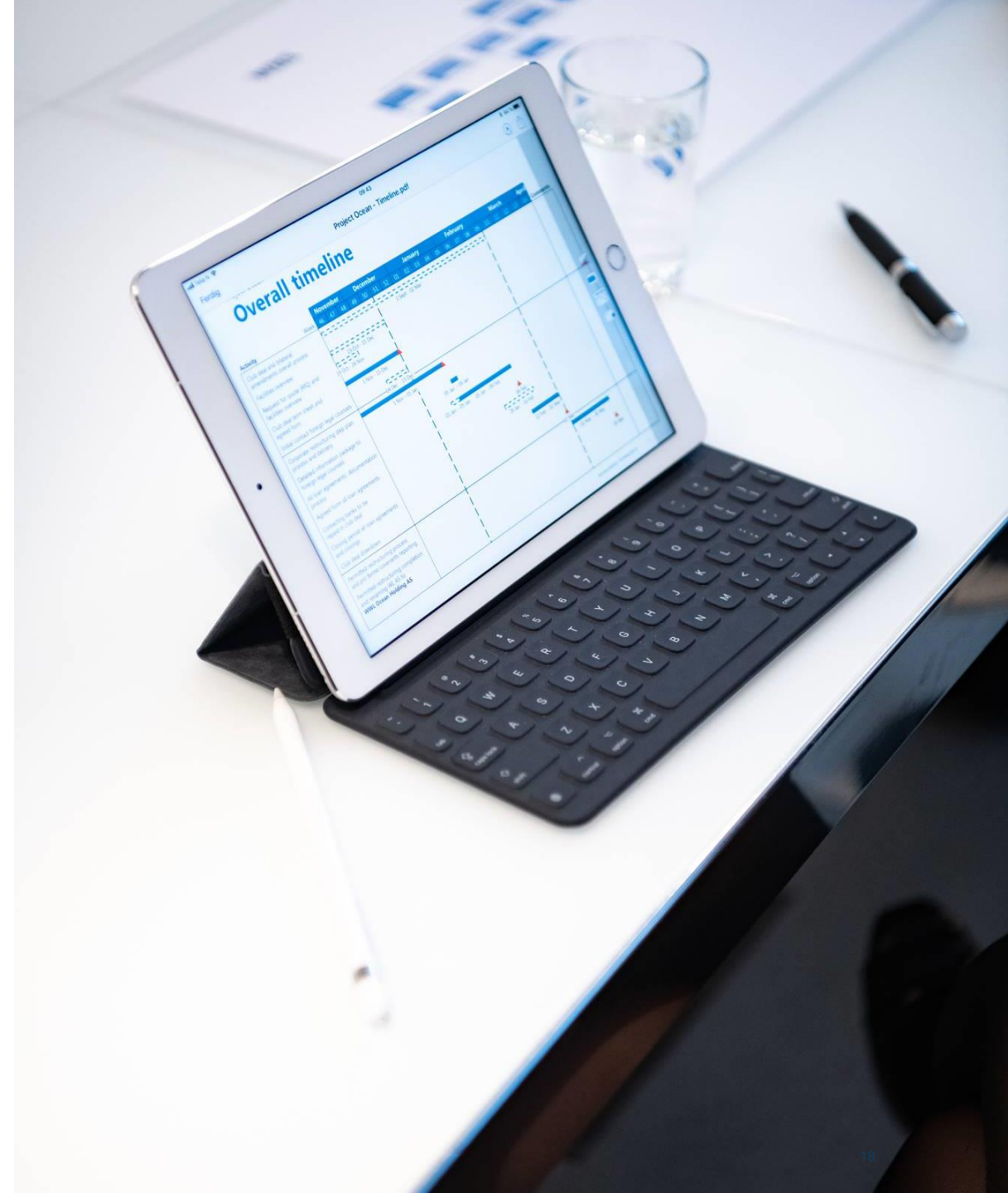

Hvor ofte benytter dere
hjælpedokumenter i retten?

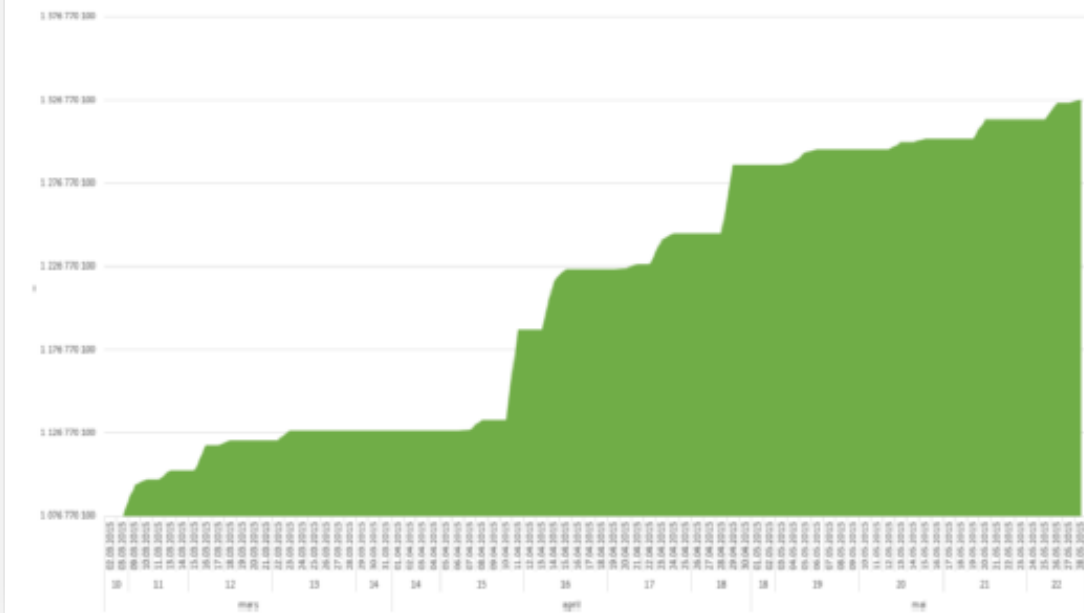
Bruk av hjelpedokumenter

- Formålet med bruk av hjelpedokumenter
- Kort om hvilke regler som gjelder
- Særlig om bruk av tidslinjer som hjelpedokument
- Egne tegninger i retten

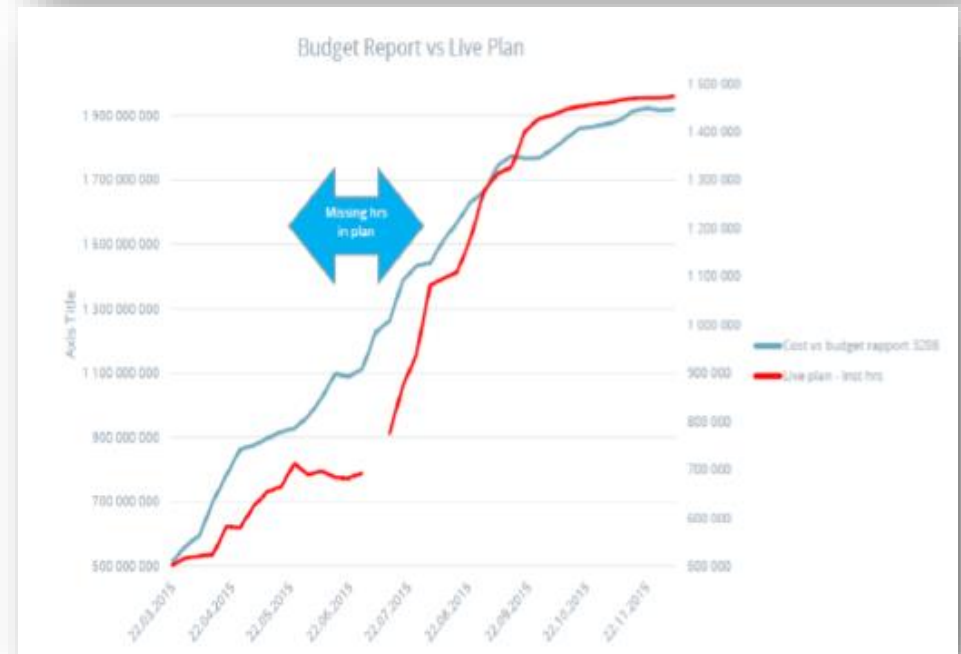

Eksempler på hjelpedokumenter

de første 2 ½ månedene etter kontraktsinngåelsen – uten forbehold. Utviklingen av WOCer med godkjent estimatvekst i perioden 25. februar 2015 til 31. mai 2015 er illustrert i diagrammet nedenfor, fremlagt som hjelpedokument av Westcon:

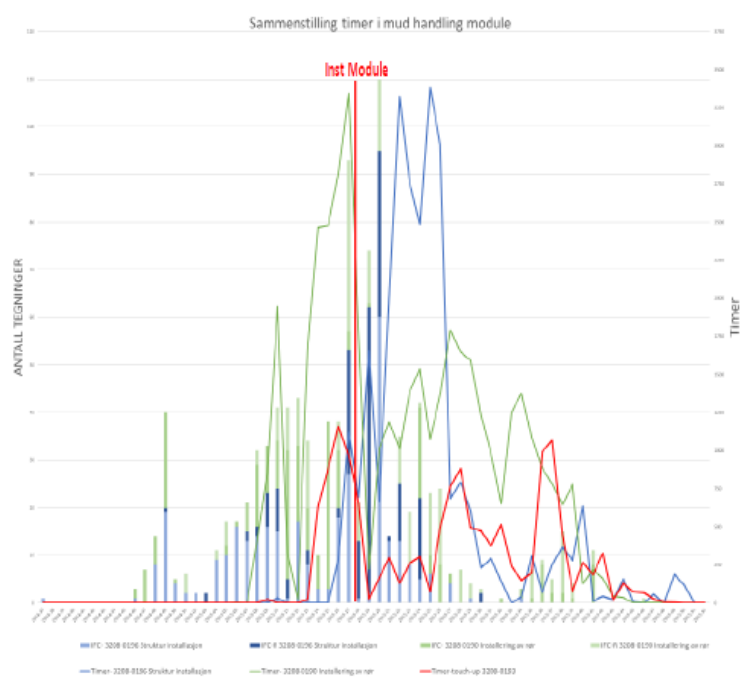

av april 2015. Lagmannsretten har fått fremlagt en rekke ukerapporter over «cost compared to budget». Estimatets utvikling etter at riggen ankom verftet, fremgår i detalj av Westcons hjelpedokumenter side 46:

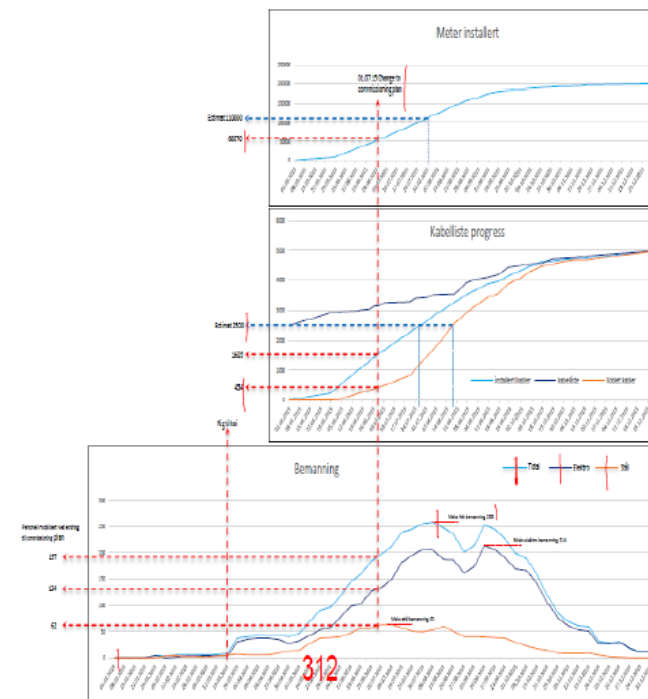
Eksempler på hjelpedokumenter

Prosjekteringen for disse elementene ble ferdig i perioden 17. november 2014 til 2. februar 2016. Lagmannsretten viser her til fremlagt hjelpefigur over forholdet mellom tegningsutstedelser, endringer og utførelse:

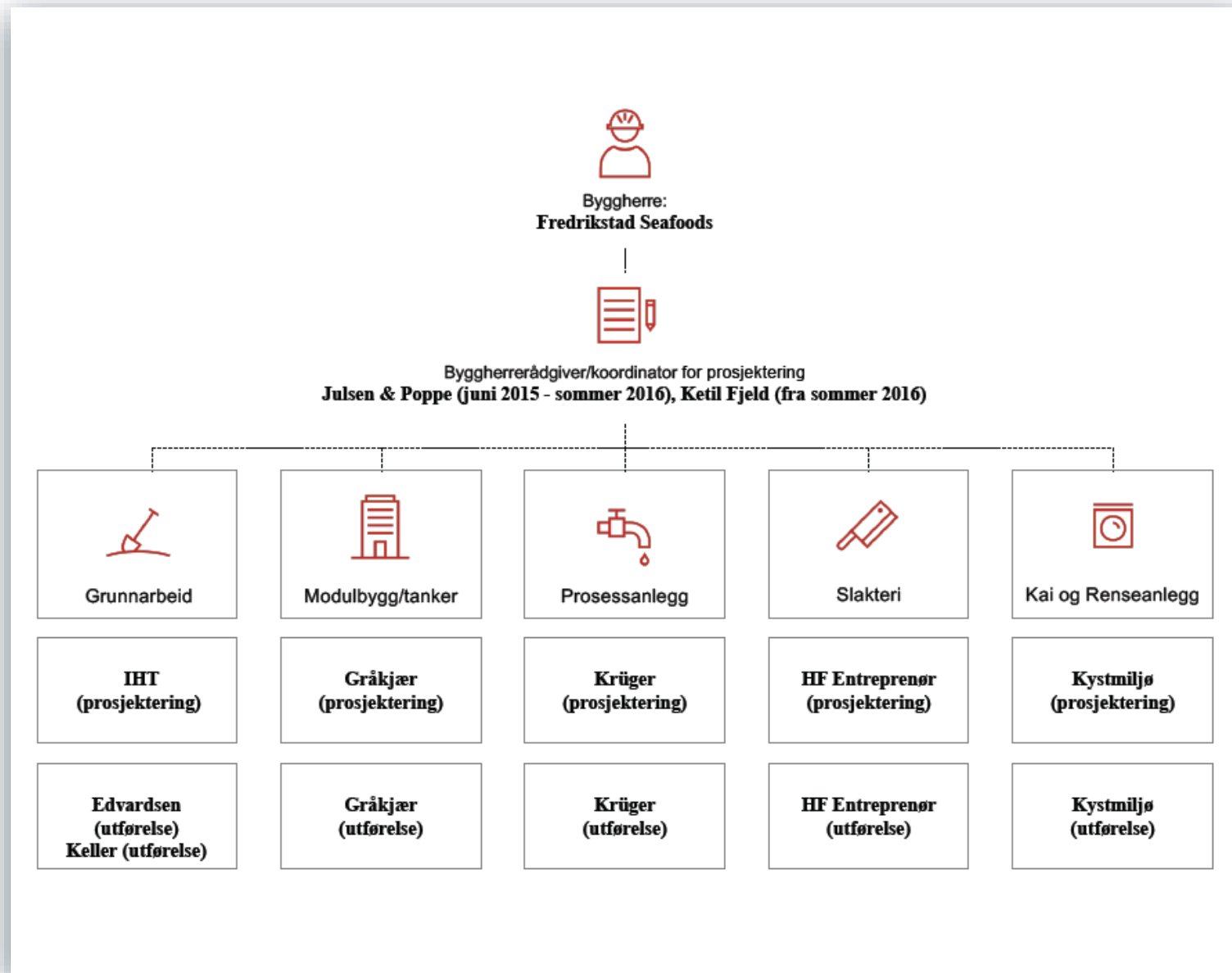

Den røde stolpen viser innløftingstidspunktet 5. mai 2015, mens rød kurve viser touch-up timer. Deretter sammenstilles dette med mørkeblå søyler, som viser utstedelse av reviderte

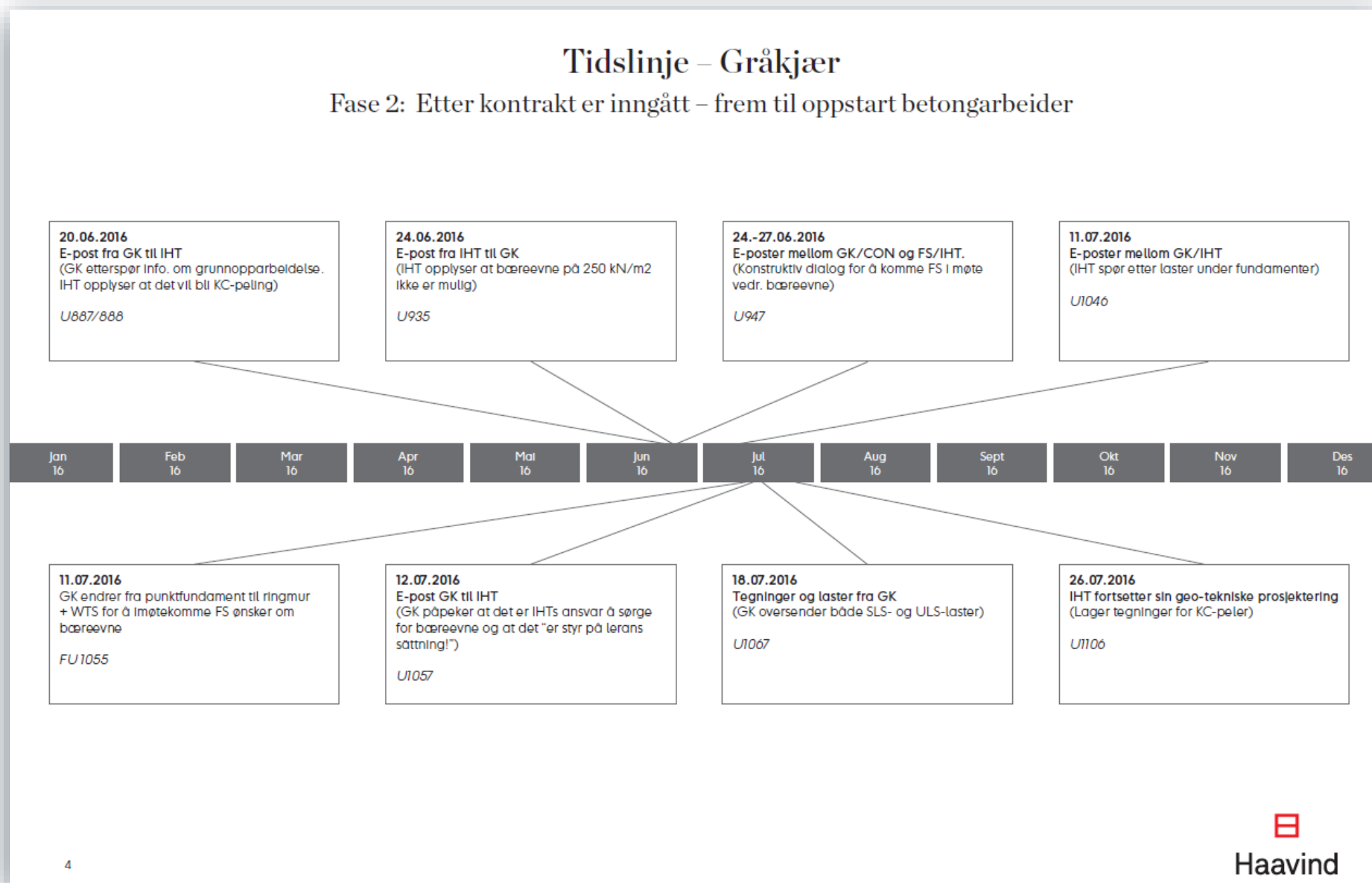
Etter bevisførselen legger lagmannsretten også til grunn at dette produktivitetstapet, etter pålegg fra Prosafe, ble kraftig forsterket av at man la om fra områdeferdigstillelse til systemferdigstillelse på et for tidlig tidspunkt. Lagmannsretten viser for dette, og likeledes for en prematur oppstart av *precommissioning* og *commissioning*, til nedenstående hjelpedokument:

Eksempler på hjelpedokumenter

Eksempler på hjelpedokumenter

Hva er viktig ved presentasjon i retten?

Pedagogikk

Kontakt med
retten

Variasjon

Engasjement

Troverdighet

Humor?

Tempo

Dialekt?

Behandling av faktum

Innledningsforedraget

- Hva og hvor mye skal dokumenteres?
- Tvisteloven § 26-2
"Dokumentbevis føres ved at beviset gjennomgås, og det som er viktig påpekes. Gjennomgåelsen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier."
- Fokus på det viktige og det som er nødvendig å fremheve for din parts syn
- Vær redelig og etterrettelig
- Unngå misvisende gjengivelser eller oppsummeringer

Proseduren

- Ikke dokumentasjon
- Viktige dokumentbevis og vitneforklaringer som underbygger det man mener utgjør riktig faktum bør gjengis eller siteres
- Kommenter viktige bevis som trekker i en annen retning enn ditt eget syn

Behandling av rettskilder

- **I innledningen:** Skal og/eller bør rettskilder brukes? Hvis ja, hvordan?
- **I prosedyren:** Her skal ditt syn på hva som er riktig juss dokumenteres og begrunnes

Betydningen av rimelighet og sympati

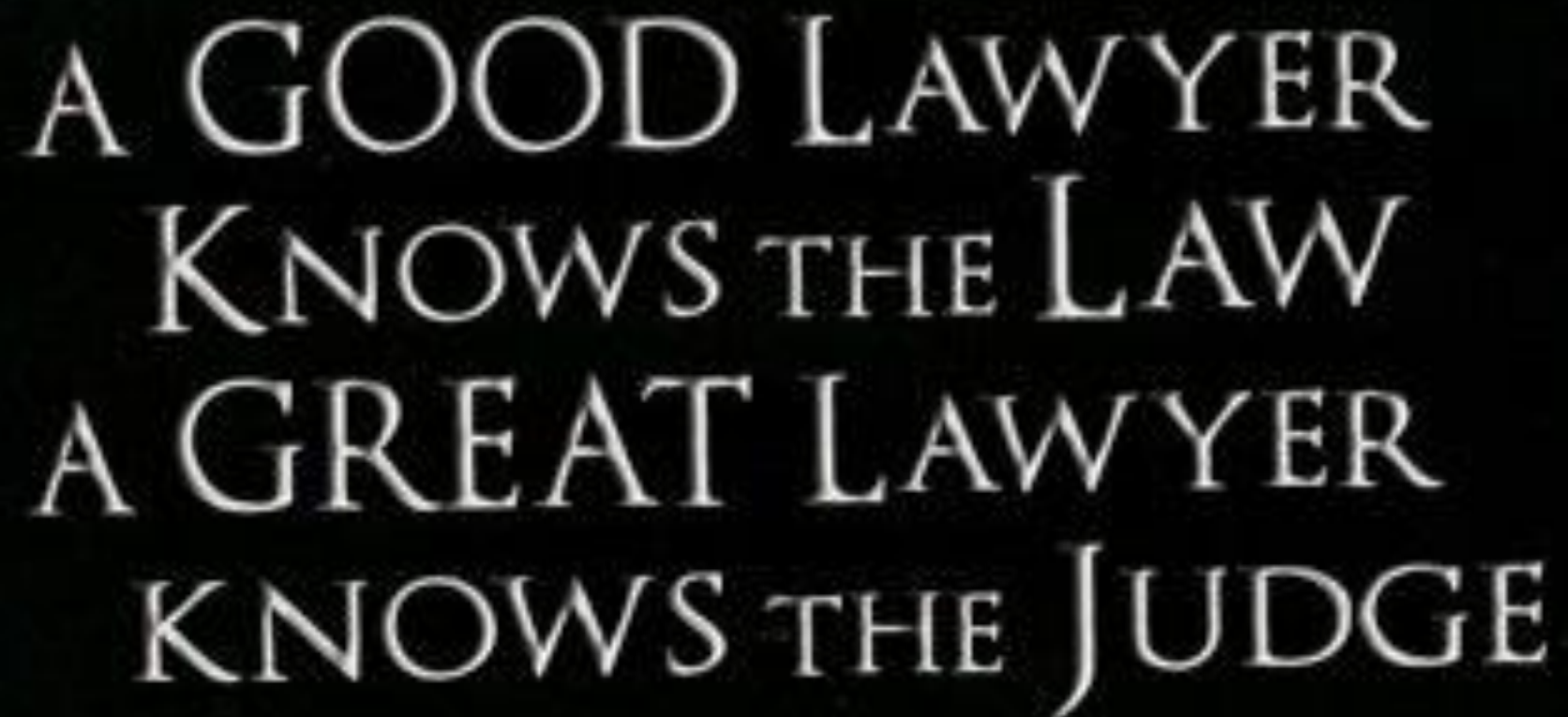

Mentimeter

Hvor stor betydning har det om retten synes resultatet din klient ønsker, er rimelig?

Betydningen av
rimelighet og
sympati

A black stone plaque with white text. The text is arranged in four lines, reading: "A GOOD LAWYER KNOWS THE LAW A GREAT LAWYER KNOWS THE JUDGE".

A GOOD LAWYER
KNOWS THE LAW
A GREAT LAWYER
KNOWS THE JUDGE

Hvordan håndtere rettens spørsmål?

Replik og duplikk

- Hva er replikk og duplikk?
- Misbruk aldri mulighetene som ligger i en replikk/duplikk
- Bør en bruke disposisjon til replikk?

585384L3

1. PLUNDER OG HEFT – RETTSANVENDELSE

1.1 OFKs forståelse av årsaksvilkåret

Det må først konstateres at det foreligger forstyrrelser eller ineffektiv drift som følge av byggherrens forhold

- Det må påvises sammenheng mellom forhold på byggherrens side og det arbeid som hevdes å være forstyrret
- Det forstyrrede arbeidet må i størst mulig grad konkretiseres;
  - Hvilke arbeidsoperasjoner knytter forstyrrelsene seg til?
  - I hvilken tidsperiode har arbeidene blitt forstyrret?
  - I hvilket området av anlegget har forstyrrelsene skjedd?
- Som ledd i denne operasjonen, må det avklares om forholdet allerede er kompensert gjennom tidligere tilleggsvederlag eller på annen måte

Dernest, må det tas stilling til hvilke merutgifter den nedsatte produksjonen har medført

Helt til slutt...

Har vi klart målsetningen vår?

Takk for oppmerksomheten

Partner og styreleder
Advokatfirmaet Haavind AS
Tlf.: 928 07 826
E-post: j.johansen@haavind.no

Partner / Advokat
Advokatfirmaet Thommessen AS
Tlf.: 99 46 74 23
E-post: khb@thommessen.no